

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Havs
och Vatten
myndigheten

2013-02-04 Ärendenr:
NV-00295-12

RIKTLINJER FÖR ÖVERSYN 2012-2014

AV RIKSINTRESSEN FÖR FRILUFTSLIV

BESÖK: STOCKHOLM – VALHALLAVÄGEN 195
ÖSTERSUND – FORSKARENS VÄG 5, HUS UB
KIRUNA – KASERNGATAN 14
POST: 106 48 STOCKHOLM
TEL: 010-698 10 00
FAX: 010-698 10 99
E-POST: REGISTRATOR@NATURVARDSVERKET.SE
INTERNET: WWW.NATURVARDSVERKET.SE

Innehåll

1. Uppdrag och genomförande	3
2. Bakgrund	4
3. Riktlinjer	8
4. Urval och avgränsning	9
5. Dokumentation	14
6. Referenser	19

1. Uppdraget och genomförande

I regleringsbrevet för 2012 har Naturvårdsverket fått i uppdrag att göra en översyn av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, särskilt med beaktande av de långsiktiga behoven av tätortsnära natur. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 28 februari 2014.

Bestämmelserna om områden av riksintresse för friluftsliv har sitt ursprung i naturresurslagen (NRL) 1987:12. Det är i huvudsak i förarbetena till NRL, prop. 1985/86:3 som statens syn på riksintresseområden för friluftsliv anges. I förarbetena till miljöbalken 1997/98:45 s.29 anges att vad som anges i NRL gäller alltjämt.

I propositionen 2009/10:238 - Framtidens friluftsliv har synen ytterligare definierats och här anges att det är av stor vikt att utpekade riksintresseområden har god aktualitet genom att ny kunskap och nya bedömningar kan tillföras. En av utgångspunkterna för områden av riksintresse för friluftsliv bör vara att områdena är viktiga för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket.

Det är Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten som enligt 2 § förordningen(1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden lämnar uppgifter till länsstyrelserna om vilka områden verken bedömer är av riksintresse för friluftslivet. Hittills har 215 områden i Sverige bedömts vara av riksintresse för friluftsliv.

För översynen av områden av riksintresse för friluftslivet har Naturvårdsverket i samråd med Havs- och vattenmyndigheten tagit fram dessa riktlinjer. Riktlinjerna innehåller bland annat de kriterier som ska ge stöd vid urval av områden av riksintresse för friluftsliv och en mall för dokumentationen av riksintressena.

Länsstyrelsernas roll är att utifrån dessa riktlinjer ge förslag på uppdatering och revidering av områden av riksintresse för friluftsliv utifrån ny kunskap och aktuella förhållanden. Länsstyrelserna i de tre storstadsregionerna ska särskilt beakta behoven av tätortsnära natur.

Länsstyrelserna tar fram underlag för översynen och det innefattar även dialog med kommunerna. Länens underlag med föreslagna revideringar och uppdaterad dokumentation ska senast den 31 december 2013 lämnas till Naturvårdsverket.

2. Bakgrund

Allmänt om riksintresse

Områden som är av nationell betydelse för en rad vitala samhällsintressen kan bedömas vara (pekas ut som) områden av riksintresse för just dessa ändamål. Det gäller såväl områden som är särskilt värdefulla för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet, som områden med värdefulla material eller som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion, vattenförsörjning m.m. Områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål. Ett antal centrala myndigheter har ansvar för att bedöma och lämna uppgifter om områden som de bedömer vara av riksintresse för de samhällsintressen som de företräder. Denna typ av riksintresseområden, regleras i 3 kap. miljöbalken - de grundläggande hushållningsbestämmelserna.

Hushållningsbestämmelserna ska beaktas i bl.a. plan- och tillståndsfrågor och påverka de beslut som avser en ändrad användning av ett område. De ska tillämpas tillsammans med andra regler i miljöbalken och i annan lagstiftning – aldrig fristående.

Bestämmelserna i 3 kap. miljöbalken utgår från att man så långt möjligt ska kunna utnyttja mark- och vattenområden för flera olika ändamål samtidigt genom god planering och hänsyn från respektive verksamhet. Men avvägningar måste också göras mellan intressen som inte går att förena. Bedömningen att ett område är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken för ett visst ändamål innebär att detta intresse ska ges företräde framför andra allmänna och enskilda intressen när frågor om markanvändning avgörs. Hänsynen till riksintresset gäller oavsett om en planerad verksamhet eller åtgärd avser mark innanför eller utanför det redovisade områdets gränser. Det väsentliga för bedömningen för ett område enligt 3 kap. miljöbalken är om värdena för riksintresset skadas påtagligt och om det finns eller inte finns konkurrerande riksintressen för samma område.

Att ett område är redovisat som riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken innebär inte ett ovillkorligt skydd eller en direkt rätt att använda det för det ändamål som det redovisats för. Ett område eller delar av det kan dessutom bedömas vara av riksintresse för mer än ett ändamål. Det är först i en juridiskt bindande plan eller i en tillståndsprövning som frågan om dess användning slutligen avgörs.

Det är Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten som enligt 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden lämnar uppgifter till länsstyrelserna om vilka områden verket bedömer är av riksintresse för friluftslivet. Hittills har 215 områden i Sverige bedömts vara av riksintresse för friluftsliv. Naturvårdsverket har även ansvar för att redovisa områden som bedöms vara av riksintresse för naturvård. Naturvårdens och friluftslivets områden av riksintresse sammanfaller ofta.

Vikten av friluftsliv

Med friluftsliv menas i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Friluftslivet kan utövas som en form av rekreation eller som ett sätt att utmana sig själv genom att utöva någon form av friluftaktivitet. Friluftslivet stärker människors naturupplevelser och förhållningssätt till växter, djur och landskap. Det kan öka kunskapen och förståelsen för natur- och miljövård samt öka förståelsen för att bevara biologisk mångfald. Friluftsliv är viktigt för många människor idag när allt fler lever i större tätorter.

Syftet med friluftsliv varierar från individ till individ och om det bedrivs på vardagar eller om det bedrivs under en längre ledighet. Man vill utöva friluftsliv närmare hemmet under vardagar och helger men på längre ledigheter vill man kunna utöva friluftaktiviteter längre bort. Ett aktivt friluftsliv medför att människor rör på sig ute i naturen och bidrar till återhämtning och motion vilket leder till en ökad folkhälsa.

Friluftslivsaktiviteter kan vara allt från promenader till klippklättring. Friluftslivet har utvecklats under årens lopp och mer krävande aktiviteter som t ex kajakpaddling, avancerad skidåkning och klippklättring har fått ökad betydelse. Friluftsliv kan gränsa till idrottsutövande men skillnaden är dock att det inte finns något tävlingsmoment i friluftsutövandet, utom möjligtvis mot sig själv. För vissa utövare är själva aktiviteten motivet för upplevelsen och för andra är vistelsen i det speciella landskapet källan till välbefinnande och rekreation. I Friluftsforskning rapport 4 ”Vad är friluftsliv?”, 2008 listas de vanligaste friluftaktiviteterna. Den vanligaste aktiviteten som utövas är ”strövande i skog och mark”.

Friluftsliv är något som alla ska ha möjlighet att utöva. Den tätortsnära naturen har särskilt stor betydelse för den vardagliga rekreationen och möjlighet till friluftsliv i närmiljön. De flesta naturbesök sker i den tätortsnära naturen. Att dessa områden har en god tillgänglighet har också betydelse för människor med funktionsnedsättningar. Den pedagogiska betydelsen som naturvistelser fyller är oerhört viktiga för barn och ungdomar. Äldre personer har lättare att nå naturområden som finns i närheten av hemmet.

För att kunna planera för friluftsliv och naturturism behövs undersökningar av var människor vill vara för att utöva friluftsliv. Faktorer som transporter till och från området, tillgänglighet till information, leder, rastplatser möjlighet till samvaro och friluftsutövarens egna resurser har lika stor betydelse som landskapets kvaliteter.

Det kan också vara viktigt att det finns områden med mindre tillgänglighetsgrad för de som utövar friluftaktiviteter under en längre tid och som har stora krav på naturupplevelser sk ”vildmarksområden”.

Naturområden för friluftsliv bör beskrivas utifrån friluftslivets perspektiv med platsens betydelse för aktiviteten och/eller för upplevelser och rekreation. En

grupp av friluftslivsutövare söker sig till områden som passar för den typ av friluftaktivitet som man ägnar sig åt. Man ser naturen mer som en arena med speciella förutsättningar medan de friluftslivsutövare som söker sig till naturen för rekreation vill vistas i opåverkad natur fri från störningar som exempelvis buller, skräp och skogsbruksåtgärder.

Olika typer av friluftaktiviteter kan påverka utövarna och kan upplevas störande. Exempel på sådana konflikter är turåkare på skidor och skoteråkare, kanot och motorbåtar, cyklister och vandrare, jägare och bärplockare. För att lösa presumtiva konflikter så kan man till exempel erbjuda två olika leder där den ena aktiviteten inte behöver störa den andra.

Om ett område får ett ökat antal besökare kan det medföra ett ökat slitage både på mark och på vegetation men även på tillgänglighetsanordningar. Skräp och bristande skötsel av friluftsanordningar påverkar upplevelsen för en friluftslivsutövare negativt. Genom att informera om olika friluftsområden, vilken servicegrad de har, minskas risk för slitage inom friluftslivs- och naturområden med minskad tillgänglighet som följd. För att friluftslivsområden ska fylla sin funktion för friluftslivet och värdena ska bevaras är det viktigt att följa upp nyttjande och eventuellt slitage på anordningar och natur.

Tätortsnära natur

I prop 2009/10:238 Framtidens friluftsliv betonas att det är kommunerna som bör verka för att tillgodose behovet av tätortsnära natur i den kommunala planeringen. Det är viktigt att kommunerna behandlar bevarande av och tillgång till tätortsnära natur i den kommunala översiktsplaneringen, särskilt i tätorter där konkurrensen om mark är hög.

Tätortsnära natur brukar definieras geografiskt som en zon med minst en kilometers radie runt tätorten. Ju större ort desto större zon, eftersom fler då besöker den kringliggande naturen. I Storstockholm omfattar den tätortsnära zonen ett område med 30 kilometers radie runt centrum. Tid och tillgänglighet kan också användas för att definiera vad som är tätortsnära natur.¹

Naturvårdsverket har, på uppdrag av regeringen, tagit fram förslag till mätbara mål för friluftslivspolitik. Ett av de mål som föreslås är Attraktiv tätortsnära natur. Definitionen av målet är att befolkningen har tillgång till ett tätortsnära landskap med höga friluftslivs-, natur- och kulturmiljövärden som bevaras, vårdas och nyskapas.

I dag bor en majoritet av Sveriges befolkning – omkring 85 procent – i tätorter. Bara de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö har cirka 2,3 miljoner invånare (SCB 2010). Den tätortsnära naturen har därför stor betydelse för möjligheten till friluftsliv i vardagen för många människor.

¹ Prop 2009/10:238

Den tätortsnära naturen är särskilt betydelsefull, eftersom studier visat att ju närmare människor har till parker och natur, desto oftare tar de sig dit. Ligger naturen längre bort än 1 kilometer minskar benägenheten att besöka den.

Tillgång till tätortsnära natur är grundläggande för vår hälsa och vårt psykiska välbefinnande. Därför blir ett bevarande av gröna, även mindre, områden i närheten av människors bostad och arbetsplatser en samhällsekonomisk investering.

Den tätortsnära naturen är inte bara värdefull för friluftslivet utan också för bevarandet av den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden. Såväl landområden som sjöar och vattendrag är betydelsefulla för friluftslivet.

Naturen gör också tätortsmiljön sundare genom ett antal så kallade ekosystemtjänster:

- Parker och grönområden dämpar buller från trafik och industrier. Samtidigt fungerar deras växtlighet som filter för luftföroreningar. Parker och grönområden kan också fördröja dagvatten vid kraftiga regn.
- Dammar och våtmarker renar dag- och avloppsvatten från näringsämnen och en del föroreningar, innan det släpps vidare ut i vattendrag och sjöar. Eftersom våtmarkerna lockar till sig ett rikt fågelliv, blir de också ofta populära friluftsområden.

Länsstyrelserna i de tre storstadslänen har på uppdrag av regeringen tagit fram särskilda program för skydd av tätortsnära natur. Genom programmen kommer viktiga tätortsnära naturområden att få ett långsiktigt skydd i storstadsområdena, där konkurrensen om mark är som störst, främst genom skyddsformen naturreservat. Regeringen har i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2010 gett länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län i uppdrag att fortsätta genomförandet av skyddet av tätortsnära natur i enlighet med programmen med inriktningen att de ska vara genomförda 2015.

I propositionen 2009/10:238 anges att en av utgångspunkterna för områden av riksintresse för friluftsliv bör vara att områdena är viktiga för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket. I denna översyn gäller denna utgångspunkt framförallt för områden med tätortsnära natur i de tre storstadsregionerna.

3. Riktlinjer för översynen

Det är av stor vikt att utpekade riksintresseområden har god aktualitet genom att ny kunskap och nya bedömningar kan tillföras. Vid denna översyn av områden av riksintresse för friluftslivet har därför de kriterier, som togs fram för att välja ut områden av riksintresse för friluftsliv på 1980-talet, uppdaterats utifrån det faktum att friluftslivet kontinuerligt utvecklas. Behovet av tätortsnära natur har även beaktats. Kriterierna ska ge stöd för översynen som innebär uppdatering och revidering av områden.

För befintliga riksintresseområden ska länsstyrelsernas arbete i första hand inriktas på att se över områdets geografiska avgränsning och uppdatera dokumentationen för områdena. I de fall nuvarande gräns inte är förenlig med kriterierna ges förslag till ändrad avgränsning. Översynen kan även leda till att nya områden föreslås och att områden utgår på grund av att värdena för riksintresset inte längre finns.

Enligt prop 2009/10:238 bör en av utgångspunkterna för områden av riksintresse för friluftslivet vara att områdena är viktiga för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket.

Länsstyrelserna i de tre storstadsregionerna ska därför, förutom ovanstående revidering, särskilt beakta behovet av områden för tätortsnära natur. Här kan de program för skydd av tätortsnära natur som tagits fram på uppdrag av regeringen utgöra ett viktigt underlag.

Ett av målen med översynen är en kvalitetshöjning av beskrivningen av områdena av riksintresse för friluftslivet, det gäller både befintliga områden och nya föreslagna områden. Beskrivningen av områdena benämns fortsättningsvis värdebeskrivningar.

För befintliga områden revideras värdebeskrivningarna utifrån ny kunskap och aktuella förutsättningar. Detta innebär att beskrivningarna förbättras och att de kriterier som avgör riksintresset preciseras. Det ska tydligt framgå av värdebeskrivningarna motivet till riksintresset och förutsättningarna för att natur- och friluftslivsvärdena ska kunna behållas. I de fall där ett riksintresse geografiskt berör flera län, förutsätts samarbete mellan två eller flera länsstyrelser för det specifika riksintresset. Värdebeskrivningarna ska i möjligaste mån följa en gemensam mall som finns på sidan 15.

Områden av riksintresse för friluftslivet ska geografiskt anges i VIC Natur, där även länkade filer med beslut och värdebeskrivning ska finnas tillgängliga för handläggare och allmänhet.

4. Urval och avgränsning

För översynen av områden av riksintresse för friluftslivet har Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten tagit fram kriterier – huvudkriterier, stödkriterier och en exempelsamling av friluftaktiviteter. Kriterierna ska ge stöd för uppdateringen och revideringen av områden. De baseras huvudsakligen på de kriterier som Naturvårdsverket använde vid utpekandet av de nuvarande 215 områden av riksintressen för friluftsliv, som gjordes i slutet av 1980-talet. Kriterierna har uppdaterats utifrån det faktum att friluftslivet kontinuerligt utvecklas. Behov av tätortsnära natur har även beaktats.

Utgångspunkter

Utgångspunkten för att ett område ska bedömas som riksintresse för friluftslivet är att området har så stora friluftsvärden på grund av särskilda natur- och/eller kulturkvaliteter och tillgänglighet för allmänheten, att det är eller kan bli attraktivt för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet, dvs. det har turistiskt intresse.

Vidare bör områden av riksintresse för friluftsliv vara områden som är viktiga för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket. Denna utgångspunkt gäller framförallt för de tre storstadregionerna där behovet av tätortsnära natur särskilt ska beaktas. Där kan det finnas områden som är av nationellt intresse och som nyttjas ofta och mycket.

Med friluftsliv menas i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Ett område som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet ska förutom ovanstående utgångspunkter uppfylla något eller några av följande tre huvudkriterier:

Huvudkriterier

- Områden med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer.
- Områden med särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.
- Områden med särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

För ytterligare vägledning i bedömningen om ett område är av riksintresse för friluftsliv ska ett antal stödkriterier beaktas. De huvud- och stödkriterier som är relevanta för riksintresset anges i värdebeskrivningen. Urval görs bland nedanstående stödkriterier, som är indelade i tre grupper:

Stödskriterier

1. Berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljö:

- intresseväckande naturvärden
- intresseväckande kulturvärden
- orördhet (frånvaro av ingrepp i landskapet)
- stillhet/tystnad/låg ljudnivå
- tilltalande landskapsbild (tilltalande perspektiv och utblick över landskap och vatten m.m.)
- omväxling (variation i fråga om topografi, fördelning mark/vatten vegetation, kulturprägel m.m.)
- särprägel (en för regionen avvikande naturföreteelse; storslagen natur)
- att området har sällsynta växter och djur
- artrikedom

2. Goda naturgivna förutsättningar för friluftsliv:

Naturområden med särskilt goda förutsättningar för att bedriva friluftaktiviteter:

- bra vattenkvalitet, lämpliga stränder och bottnar
- lämplig terräng med variationsrik topografi
- terrängförhållanden utan hindrande blockighet, snårigheter, brutenhet eller myrrikedom
- förekomsten av sammanhängande gröna stråk

Naturområden med särskilt goda förutsättningar att bedriva friluftaktiviteter som är beroende av platser med särskilda fysiska förutsättningar som:

- vattenanknutna friluftaktiviteter ex forspaddling
- berg/ klippor lämpligt för klättring

- områden där man bedriver friluftsliv förhållandevis ostört, dvs att man under längre tid inte ser hus, vägar och endast ett fåtal andra besökare ("vildmarksområden")

3. Goda förutsättningar för att behålla och förbättra värden:

- naturvärden som kan bestå även vid ökad besöksfrekvens
- tålig het mot slitage i de delar som förväntas bli intensivt utnyttjade
- förutsättningar för att vårda området (både ekonomiska och naturgivna förutsättningar)
- förekomst av anläggningar eller service, såsom toalett, sopsortering, parkering, eldstäder, lägerplatser, vindsydd o.s.v.
- att det finns markerade leder och informationsskyltar
- förekomst av brukningsvägar, stigar, vandringsleder m.m.
- möjligheterna att komma till och in i området samt vistas i eller i anslutning till området. Exempelvis kommunikation (förekomst eller möjlighet) till och från ett område (buss, bil, tåg, båt, cykel)
- möjlighet att bevara områden utan omfattande anordningar eller anläggningar ("vildmarksområden")
- frånvaro av hinder för områdets användning för friluftsändamål, t.ex. inga eller små inskränkningar i allemansrätten

Friluftsaktiviteter

Vid urval av områden ska även de friluftsaktiviteter anges som med fördel kan utövas i respektive område.

Här ges exempel på friluftsaktiviteter som kan bedrivas inom områden av riksintresse för friluftsliv. Exempelen ska ge stöd och vägledning vid värderingen av områden.

Exempel

Vandring
Strövande
Promenader

Turåkning på skidor
Längdåkning
Utförsåkning på skidor
Snowboard
Skridskoåkning
Snöskovandring
Terrängcykling

Bad
Båtliv
Kanot
Forspaddling

Naturupplevelser
Kulturupplevelser

Fritidsfiske
Bär- och svamplockning
Jakt

Bergsklättring
Klippklättring

Löpning
Orientering
Geocaching

Fågelskådning

Skoteråkning längs skoterleder
Ridning
Hundspann
Kiting/Skärmflygning
Övernattning/tältning

Områdets avgränsning

Avgränsningen av områden av riksintresse för friluftsliv ska vara tydliga och väldefinierade. Vid bestämning av ett områdes avgränsning kan bland annat följande beaktas.

- Den sammanhängande ytans storlek relateras dels till verksamheternas art, dels till deras förväntade intensitet.
- Någon nedre arealgräns för ett riksintresse finns inte utan det är värdet i sig som avgör riksintresset.
- Möjlighet att få buffertzoner till skydd mot yttre störningar bör beaktas.
- Förutsättningar för olika typer av friluftaktiviteter.
- För stora omfattande områden kan det finnas behov att dela upp området i delområden.

5. Dokumentation

Riksintresseområden dokumenteras i värdebeskrivningar med tillhörande karta. Ett av målen med översynen är en kvalitetshöjning när det gäller beskrivningarna av områden av riksintresse för friluftsliv, både vad gäller befintliga områden liksom nya föreslagna områden.

För områden som redan är utpekade som riksintresse för friluftsliv ska befintliga registerblad/värdebeskrivningar med tillhörande karta ses över utifrån ny kunskap och aktuella förhållanden. För nya föreslagna områden ska det också finnas förslag till värdebeskrivning med tillhörande karta.

Det är länsstyrelserna som tar fram förslag till värdebeskrivningar. Värdebeskrivningarna ska i möjligaste mån utformas på ett enhetligt sätt enligt den mall som finns på sidan 15. Beskrivningarna ska förutom områdets namn och belägenhet innehålla riksintresseområdenas värden. Det ska tydligt framgå anledningen till att området bedöms vara av riksintresse för friluftslivet. Särskilt viktigt är det att ange förutsättningar för bevarande. Även uppgifter om vilka åtgärder och verksamheter som bedöms kunna skada ett riksintresseområde och därför inte bör tillåtas ska redovisas.

Områdenas ska även anges grafiskt i VIC Natur, enklast genom att man skickar de reviderade områdena som shape-filer till Naturvårdsverket samt bifogar pdf-filer med värdebeskrivning, så att dessa kan länkas via kartorna.

Rätt utformade värdebeskrivningar är en viktig grund för tillämpningen av bestämmelserna i plan- och bygglagen och i miljöbalken. Värdebeskrivningarna har också stor betydelse för kommunernas redovisning av riksintresseområden i översiktsplanen.

Mall för utformning av värdebeskrivningen

Värdebeskrivningen bör utformas enligt nedanstående mall. Inom parentes efter respektive underrubrik ges ett förtydligande av vad som bör anges.

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV I xxx LÄN**Namn och datum:**

(Namn på personer som fyllt i uppgifter. Datum för ev. revidering anges inom parentes efter respektive namn.)

Områdesnummer och områdesnamn:

(För vissa områden kan det finnas behov av delområdesbeskrivning bland annat på grund av områdets storlek.)

Kommun:

(Namn och kommunnummer)

Riksintresset berör flera kommuner:

(Ange vilka kommuner som berörs. Krävs det mellankommunala överväganden och samordning för att säkra ett riksintresses värde?)

Area:

Ha (Ange totalareal uppdelad på land/vatten. Arealen anges på motsvarande sätt för ev. ingående delområden)

Huvudkriterier:

(Ange vilka huvudkriterier i dessa riktlinjer som ligger till grund för urvalet av området.)

Stödkriterier:

(Ange vilka stödkriterier i dessa riktlinjer som ligger till grund för urvalet av området.)

Friluftaktiviteter:

(Ange vilka friluftaktiviteter som kan utövas inom området.)

Beskrivning av områdets värden:

(Beskriv motiven för urvalet av området dvs utveckla de huvud -och stödkriterier som ligger till grund för urvalet av område. Beskriv även förutsättningarna för de friluftaktiviteter som ligger till grund för urvalet av område.)

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden:

- 1) (Ange de åtgärder som behövs för att bevara områdets värden för friluftslivet t ex underhåll och skötsel.)

- 2) (Beskriv de åtgärder, verksamheter och andra intressen som påtagligt kan skada områdets värden. Se vidare textavsnittet Förutsättningar för bevarande av områdets värden)
- 3) (Ange möjligheterna att utveckla områdets värden för friluftslivet.)

Planering och säkerställande:

(Ange om området berörs av t ex. förordnande enligt miljöbalken, Natura 2000-område, plan- och bygglagen, skogsvårdslagen, Ramsar-område eller annan konvention, strandskydd, civilrättsliga avtal eller omfattas av föreskrifter enligt fiskelagen som t.ex. fredningsområde för lax eller öring.)

Områdets huvuddrag:

(Fri beskrivning av området. Eventuella delområden beskrivs för sig. Här redovisas de förhållanden som gör området särskilt värdefullt för allmänhetens friluftsliv i följande ordning: regionala drag, natur- och kulturförhållanden. Även förekommande aktiviteter, samt områdets åtkomlighet /t.ex. vägar och allmänna kommunikationer/, tillgänglighet, friluftsanordningar samt service /t.ex. proviantering, toalett, handkappanpassning/ och information.)

Områdets avgränsning:

(Ange om området fortsätter in i grannlän eller om området är en del i ett större system för friluftsaktiviteter som bedrivs under flera dagar t.ex. vandring, paddling eller cykling. Eventuella oklarheter kring riksintressets avgränsning anges också under denna rubrik.

Områdets geografiska avgränsning ska anges grafiskt i VIC Natur, enklast genom att man skickar det reviderade området som shape-filer till Naturvårdsverket. Shape-filen ska innehålla namn på området, kommun/kommuner och länsstyrelse.)

Andra riksintressen som berörs:

(Ange om området berör andra riksintresseområden eller omfattas av bestämmelser enligt 4 kap. miljöbalken.)

Övrigt underlag:

(Här anges exempelvis friluftsplaner, rapporter från storstadsuppdraget (gäller Stockholm, Göteborg och Malmö), grönplaner, naturvårdsprogram, regionala tillväxtprogram, regionala utvecklingsprogram, landskapsanalyser och landskapsstrategier inventeringar, bevarandeplaner eller om områden omfattas av åtgärder inom ramen för miljömålsarbetet. Beteckningar i respektive inventering anges.)

Referenser:

(Nyckelreferenser, litteratur och kartor som klarlägger områdets friluftsvärden och naturförutsättningar.)

Förutsättningar att behålla upplevelsevärden

Förutsättningarna att behålla värdena i områden av riksintresse hänger samman med vilka mål som sätts för bevarandet, vad som kan påverka värdena och hur mycket värdena påverkas. För att karaktärisera värdena behövs tydliga värdebeskrivningar. Enligt 3 kap. 6 § MB ska områden av riksintresse för friluftslivet skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess natur- eller kulturmiljö.

Hot och konflikter kan bestå av verksamheter (exploatering, arbetsföretag, anläggningar etc.) och förändrad markanvändning såsom upphörande jordbruks- och beteshävd, trakthyggeskogsbruk, vägdragningar. Naturmiljön kan skadas av exploatering, arbetsföretag och andra verksamheter såväl inom ett område som utanför dess gränser. Våtmarker, sjöar och vattendrag kan influeras av verksamheter i influensområdet, som hydrologiskt utgörs av tillrinningsområdet. Genom att följa upp områdets nyttjande och vilka friluftaktiviteter som bedrivs så kan man göra en bedömning av vilka konsekvenser en förändring av naturmiljön kommer att få för friluftsovändet i området.

Inverkan av enskilda företag i nuet och framtiden kan vara begränsad, men de samlade effekterna av många arbetsföretag och verksamheter kan bli omfattande och påtagliga. Vid bedömningen av konsekvenserna av enskilda arbetsföretag eller verksamheter är det därför viktigt att försöka se framåt och summera olika effekter.

Att göra en fullständig förteckning över alla tänkbara hot är en ogörlig uppgift då hoten ständigt förändras. Nedan följer exempel på åtgärder och verksamheter som kan skada värdena för friluftslivet:

- exploatering (bostadsbebyggelse/permanent eller fritidshusbebyggelse/, industrianläggningar, vindkraft, farleder för båttrafik m.m.)
- bulleralstrande verksamheter (vattenskoterkörning, vattenskidåkning, överflygning med motordrivna flygplan på låg höjd m.m.)
- barriärskapande verksamheter (vägbyggen)
- hinder längs stränder som kan påverka friluftslivets utövande på land och vatten t ex vattenkraftutbyggnad, stängsling
- negativ visuell påverkan etc. (telemaster, kraftledningar och vindkraftsverk)
- friluftslivsverksamheter som påverkar eller skadar naturvårdsvärden som utgör en del av motivet för att området är av riksintresse för friluftslivet (ridning på känsliga marker, motordriven verksamhet och högt besöksstryck m.m.)

- friluftslivsverksamheter som påverkar eller stör varandra (bullrande fritidsverksamheter i tysta områden)
- lukt, vibrationer och annan störande verksamhet (pappersbruk, bergkross,)
- storskaliga bruksformer (kalavverkning).

Vid bedömning av om en åtgärd kan skada naturmiljön och friluftsvärden i ett område som är av riksintresse för friluftslivet kan det vara till hjälp att analysera följande frågor:

- Påverkar den föreslagna åtgärden de värden som har motiverat att området har bedömts vara av riksintresse för friluftslivet på ett negativt sätt?
- Försämrar den föreslagna åtgärden värdet för människor av att vistas i området eller förutsättningarna för deras möjlighet till vistelse i området? Sådana värden eller förutsättningar kan t.ex. vara tillgänglighet, områdets areal, frihet från störningar, etablerad friluftsverksamhet, positiva känslomässiga upplevelser och framkomlighet.
- På hur stor del av områdets areal, i vilken omfattning och på vilket sätt, kommer friluftslivsvärdena att påverkas negativt? Är kvarvarande areal tillräckligt stor och sammanhängande och av tillräcklig kvalitet för att förutsättningarna för bevarande av friluftslivsvärdena ska behållas?
- Innebär den föreslagna åtgärden att området fragmenteras eller att barriärer som hindrar friluftslivet skapas och att helheten därmed skadas?
- Är den föreslagna åtgärden av sådant slag att återhämtning är möjlig inom rimligt tidsperspektiv, är områdets återhämtningsförmåga och slitagetålighet tillräckligt god och har området förmåga att återfå sitt värde för friluftslivet efter ingreppet?
- Finns det risk för att den föreslagna åtgärden senare behöver följas av andra åtgärder eller särskilda anläggningar för att verksamheten ska kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt, och kan detta i framtiden sammantaget medföra större konsekvenser?

Referenser

Besöka naturen hemma eller borta? Rapport nr 3 friluftsforskning 2008

Den nyttiga utevistelsen 2011-1, Fredrika Mårtensson m.fl

Ekonomiska värden i svenskt friluftsliv Rapport nr 14 friluftsforskning 2010

Handbok 2005:5, Riksintresse för naturvård och friluftsliv. Handbok med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 § andra stycket, Miljöbalken, Naturvårdsverket december 2005

Naturen som kraftkälla 2006-0, Mats och Åsa Ottosson

Planera för friluftsliv Lars Emmelin m. fl 2010

Regeringens proposition 2009/10:238 - Framtidens friluftsliv

Regeringens proposition 2008/09:214 - Hållbart skydd av naturområden

Regeringens proposition 1997/98:45. Miljöbalk. Författningskommentarer och bilaga 1 Del 2.

Regeringens proposition 1985/86:3. Lag om hushållning med naturresurser m.m.

Rutin för identifiering av skogar med höga sociala värden. Skogsstyrelsen 2009-02-27

SOU 2009:45, Områden av riksintresse och Miljökonsekvensbedömningar

Vad är friluftsliv? Rapport nr 4 Friluftsforskning 2008

Vara i naturen varför eller varför inte? Rapport nr 2 Friluftsforskning 2008

Vilka är ute i naturen? Rapport nr 1 Friluftsforskning 2008